

RAAP-NOTITIE 2158

**Plangebied Doelakkerweg
(Liesveldlocatie) te Ameide**

Gemeente Zederik

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Zederik

Titel: Plangebied Doelakkerweg (Liesveldlocatie) te Ameide, gemeente Zederik;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: april 2007

Auteur: *drs. R.W. de Groot*

Projectcode: ZEDA

Bestandsnaam: N02158-ZEDA.doc

Projectleider: drs. R.W. de Groot

Projectmedewerker: drs. D. Bekius

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 21944

Autorisatie: drs. B. Jansen

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-49 15 00

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-49 15 19

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Gemeente Zederik heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in april 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met nieuwbouwplannen op de Liesveldlocatie te Ameide (gemeente Zederik). Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verzamelen, aan de hand van bestaande bronnen, van gegevens over bekend of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Het doel van het veldonderzoek was het toetsen en aanvullen van het gespecificeerde verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek.

Uit het bureauonderzoek is gebleken, dat het plangebied is gelegen binnen een zone waar in de ondergrond een afwisseling van oeverafzettingen van de Lek op komafzettingen met Hollandveen kan worden aangetroffen. Op grond van de datering van de oeverafzettingen gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de IJzertijd t/m Late Middeleeuwen.

In de boringen is de verwachte bodemopbouw aangetroffen. Er is sprake van oeverafzettingen op komafzettingen, bestaande uit een afwisseling van veen en klei. In twee boringen is in het veen een (zwak) veraarde top aangetroffen.

In de oeverafzettingen en het Hollandveen zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor archeologische vindplaatsen in de vorm van vondstlagen of archeologische indicatoren. Tijdens het veldonderzoek zijn dan ook geen aanwijzingen gevonden voor vindplaatsen in het plangebied.

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Gemeente Zederik heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in april 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met nieuwbouwplannen op de Liesveldlocatie te Ameide, gemeente Zederik. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verzamelen, aan de hand van bestaande bronnen, van gegevens over bekend of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Het doel van het veldonderzoek was het toetsen en aanvullen van het gespecificeerde verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek.

1.2 Plangebied

Het plangebied (0,6 ha) ligt ten oosten van de Liesveldweg/Doelakkerweg en ten noorden van de Prinses Marijke weg in Ameide (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 38E van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 126.120/440.884. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Zederik, nummers 3172 en 3173. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als grasland.

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). het booronderzoek voldoet aan de daarvoor opgestelde minimumeisen van de provincie Zuid-Holland.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCheologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

De ondergrond van het plangebied bestaat geologisch gezien uit een afwisselende gelaagdheid van Hollandveen met de Formatie van Echteld. Aan het oppervlak zijn deze ontwikkeld als oeverafzettingen van de Lek (Verbraeck, 1970; code: F3g). De actieve periode van de Lek begon rond het begin van de jaartelling de sedimentatie buiten de uiterwaarden kwam met de bedijking in ca. 1050 na Chr ten einde (Berendsen & Stouthamer, 2001). Dieper gelegen komafzettingen zijn mogelijk afgezet vanuit de Aaksterveld stroomgordel, die ter plaatse van het centrum van Ameide in de ondergrond aanwezig is en die rond 5000 jaar geleden actief was (Kluiving, 2003).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit kalkloze poldervaaggronden: zware zavel en lichte klei met grondwatertrap III. De toevoeging 'v' geeft aan, dat dieper dan 80 cm tot dieper dan 120 cm moerig materiaal begint (Stiboka 1981: code Rn94Cv).

Archeologie

Op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de Provincie Zuid-Holland (CHS), regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (Provincie Zuid-Holland, 2007) wordt aan het plangebied een lage kans op archeologische sporen toegekend, vanwege de ligging in een komgebied met bewoning vanaf de Middeleeuwen.

In ARCHIS staan geen archeologische monumenten geregistreerd uit (de omgeving van) het plangebied.

Uit de directe nabijheid van het plangebied is 1 vindplaats bekend (ARCHIS-waarnemingsnummer 405708). Het gaat om spikkels houtskool, die zijn aangetroffen in een verspoelde venige laag op een diepte van 4,4 m –Mv (Molenaar, 2005). Deze zijn aangetroffen ter plaatse van de Aaksterveld stroomgordel ten westen van het plangebied. Bij ander onderzoek in het centrum van Ameide zijn geen vondsten aangetroffen (Kluiving, 2003).

Historie

Op historisch kaartmateriaal is te zien, dat het plangebied vanaf 1680 onbebouwd is gebleven en in gebruik is als agrarisch perceel/boomgaard (Sijmons & van Eeghen, 1990; Wolters Noordhoff, 1990a; Wieberdink, 1989; www.dewoonomgeving.nl). Ook tegenwoordig is het plangebied nog onbebouwd.

Archeologische verwachting

Op grond van de bestudeerde geologische, archeologische en historische gegevens, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de IJzertijd t/m de Late Middeleeuwen.

Deze kunnen worden aangetroffen in de oeverafzettingen van de Lek vanaf het maaiveld, dan wel van onder de verstoorde bovenlaag (de bouwvoor) dan wel in dieper gelegen fluviatiele afzettingen of oeverafzettingen.

Het kan gaan om nederzettingsterreinen met een oppervlakte van 500 tot 2.000 m² met een vondstlaag. In een dergelijke laag kunnen fragmenten aardewerk, metaal, dierlijk bot, natuursteen en grondsporen worden aangetroffen. Mogelijk kunnen er losse huis- of boerderijplaatsen worden aangetroffen.

Voor de komgebieden geldt een lage verwachting voor vindplaatsen vanaf de IJzertijd.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn 6 boringen verricht in een grid van 30 bij 35 m in twee raaien (figuur 2). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten vondstrijke nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om vondstarme nederzettingsterreinen, verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 4 m –Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Van alle boringen is de hoogte herleid van de topografische kaart 1:25.000 (Wolters-Noordhoff, 1990b). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In de boringen 1 t/m 5 is er sprake van een bouwvoor met een dikte van 0,2 tot 0,5 meter. De bouwvoor bestaat uit bruingrijze, sterk siltige klei met puinspikkels.

Onder de bouwvoor zijn in alle boringen oeverafzettingen aangetroffen. Deze oeverafzettingen bestaan uit lichtbruingrijze, zwak zandige tot uiterst siltige, kalkrijke klei met roestvlekken. De oeverafzettingen behoren tot de Formatie van Echteld en zijn afgezet vanuit de Lek, die ten noorden van het plangebied stroomt.

Onder de oeverafzettingen zijn komafzettingen aangetroffen. Deze bestaan uit klei en veen. De kleilagen bestaan uit uiterst siltige, matig humeuze kalkloze klei. Deze klei is in de meeste gevallen vertand met het Hollandveen aangetroffen. Naar onderen is de klei veelal lichter van kleur, zwak humeus en bevat deze plantenresten.

De bodem in het plangebied is alleen in boring 6 verstoord. De verstoringsdiepte bedraagt in deze boring 0,6 m –Mv. Onder de verstoring is er een opeenvolging van komafzettingen op Hollandveen aangetroffen. Onder en/of in afwisseling met de komklei is er zwak kleiig tot mineraalarm donkerbruin tot bruin veen aangetroffen (Formatie van Nieuwkoop). In sommige boringen bevat dit veen enkele lagen komklei van ca 5 cm. Het veen bevat afwisselend hout- of rietresten. In boring 3 en 4 is de top van het veen (zwak) veraard. Dit geeft aan, dat het veen aan de oppervlakte heeft gelegen en mogelijk geschikt was voor bewoning

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in alle boringen puinspikkels aangetroffen in de bouwvoor. In boring 6 is in de bouwvoor ook een fragment aardewerk uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Aangezien de puinspikkels en het aardewerk zijn aangetroffen in de bouwvoor, vormen deze geen indicatie voor een vindplaats in het plangebied.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Uit het bureauonderzoek is gebleken, dat het plangebied is gelegen binnen een zone waar in de ondergrond een afwisseling van oeverafzettingen van de Lek op komafzettingen met Hollandveen kan worden aangetroffen. Op grond van de datering van die oeverafzettingen gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de IJzertijd t/m Late Middeleeuwen.

In de boringen is de verwachte bodemopbouw aangetroffen. Er is sprake van oeverafzettingen op komafzettingen, bestaande uit een afwisseling van veen en klei. In twee boringen is in het veen een (zwak) veraarde top aangetroffen.

In de oeverafzettingen en het Hollandveen zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor archeologische vindplaatsen in de vorm van vondstlagen of archeologische indicatoren. Tijdens het veldonderzoek zijn dan ook geen aanwijzingen gevonden voor vindplaatsen in het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Hoewel in één van de boringen een niveau is aangetroffen dat duidt op prehistorische bewoningsmogelijkheden, wordt op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten en de geringe omvang van het terrein ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties*.
Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Kluiving, S., 2003. *Aanvullende Archeologische Inventarisatie, Plangebied Centrumplan Ameide (gemeente Zederik)*. Bilan-rapport 2003/9.
Bilan, Tilburg.

Molenaar, S., 2005. Plangebied Paramasiebaan te Ameide, gemeente Zederik;
Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek. *RAAP-notitie 1449*. RAAP Archeologisch
Adviesbureau, Amsterdam.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104,
Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands
Normalisatie-instituut, Delft.

Provincie Zuid-Holland, 2007. *Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de
Provincie Zuid-Holland, regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden*.
Provincie Zuid-Holland, Den Haag.

ROB, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*.
Ontleend aan <http://www.archis.nl>.

Stiboka, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, Blad 380ost
(Gorinchem)*. Stiboka, Wageningen.

Sijmons, A.H. & I.H. van Eeghen, 1990. *Jacob Aertsz. Colom's kaart van
Holland 1681*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.

Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen, 2004. Prospectief
boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van
booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*.
RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Verbraeck, A., 1970. *Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland,
1:50.000, Blad Gorinchem Oost (380)*. Rijks Geologische Dienst,
Haarlem.

Wieberdink, G.L., 1989. Historische atlas Zuid-Holland: chromotopografische kaart des rijks 1:25.000. Robas Producties, Den IJp.

Wolters Noordhoff, 1990a. *Grote Historische Atlas van Nederland, 1:50.000; I West Nederland, 1839-1859*. Wolters Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Wolters Noordhoff, 1990b. *Grote provincie Atlas, 1:25.000, Zuid-Holland*. Wolters Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

kom	Laag gebied waar na overstroming van een rivier vaak water blijft staan en klei kan bezinken.
komgronden	Gronden achter de oeverwallen, waar na overstroming zware klei is afgezet.
oeverwal	Langgerekte rug langs een rivier of kreek, ontstaan doordat bij het buiten de oevers treden van de stroom het grovere materiaal het eerst bezinkt.
sedimentatie	Het afzetten van materiaal.
stroomgordel	Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).

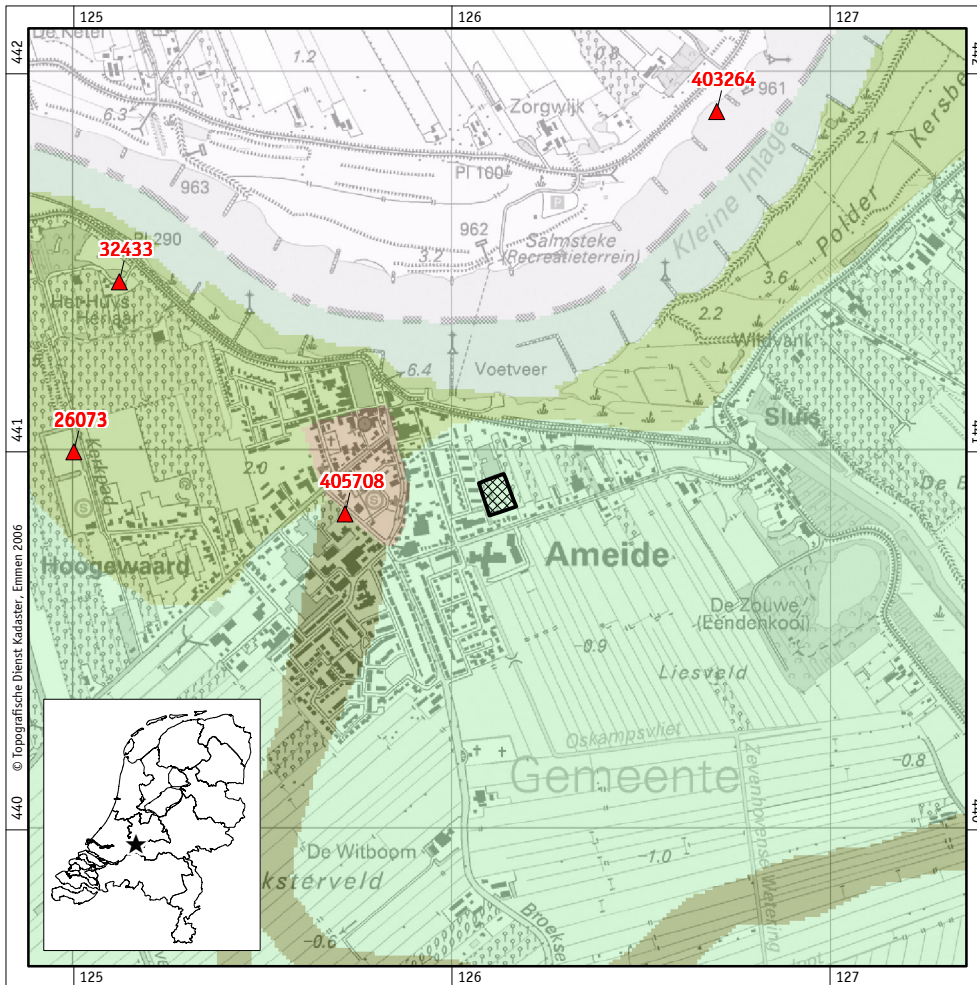
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (gearceerd) met omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) op de CHS van Zuid-Holland; Inzet: Ligging in Nederland (ster).

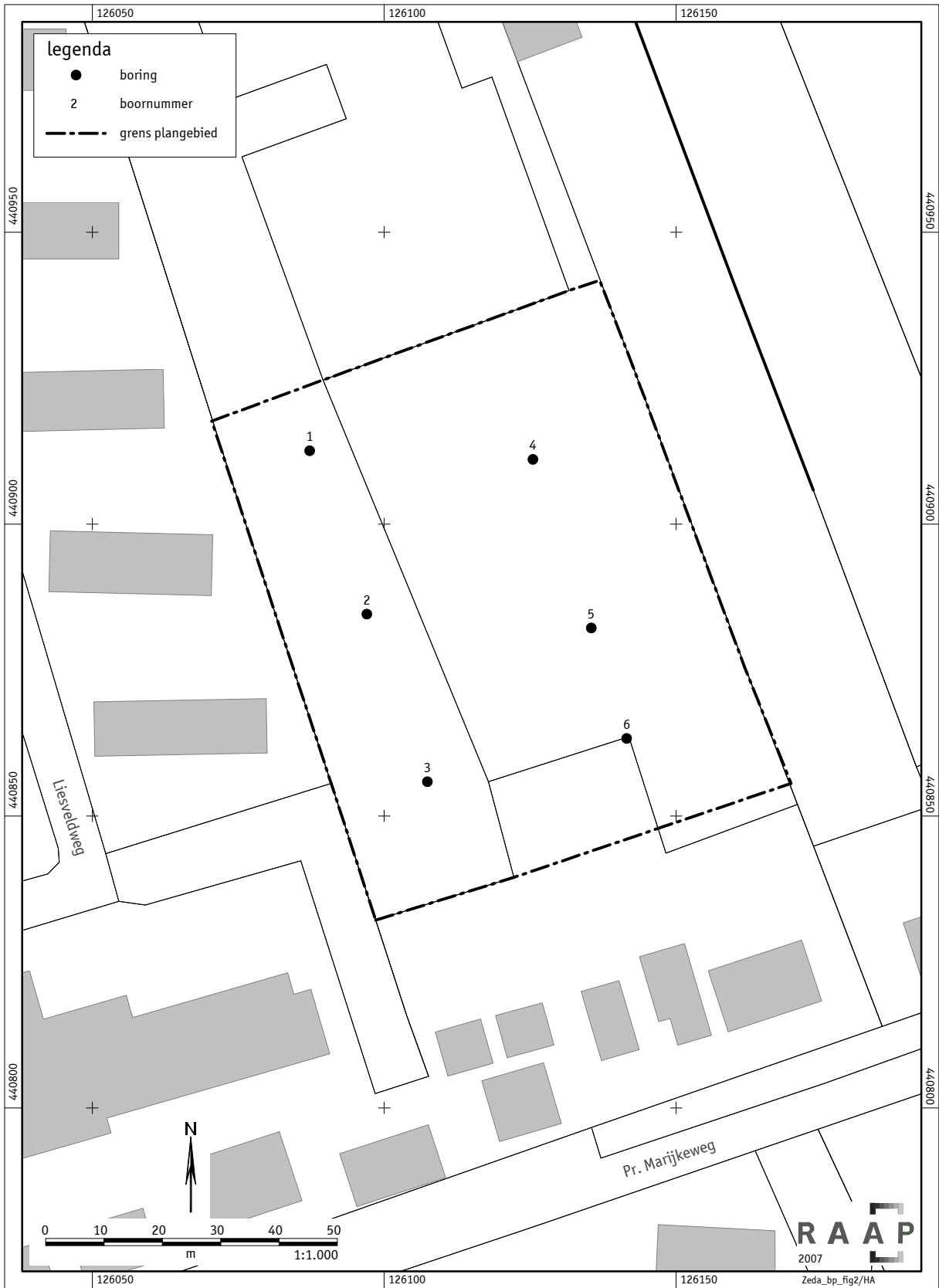
Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (gearceerd) met omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) op de CHS van Zuid-Holland; inzet: ligging in Nederland (ster).

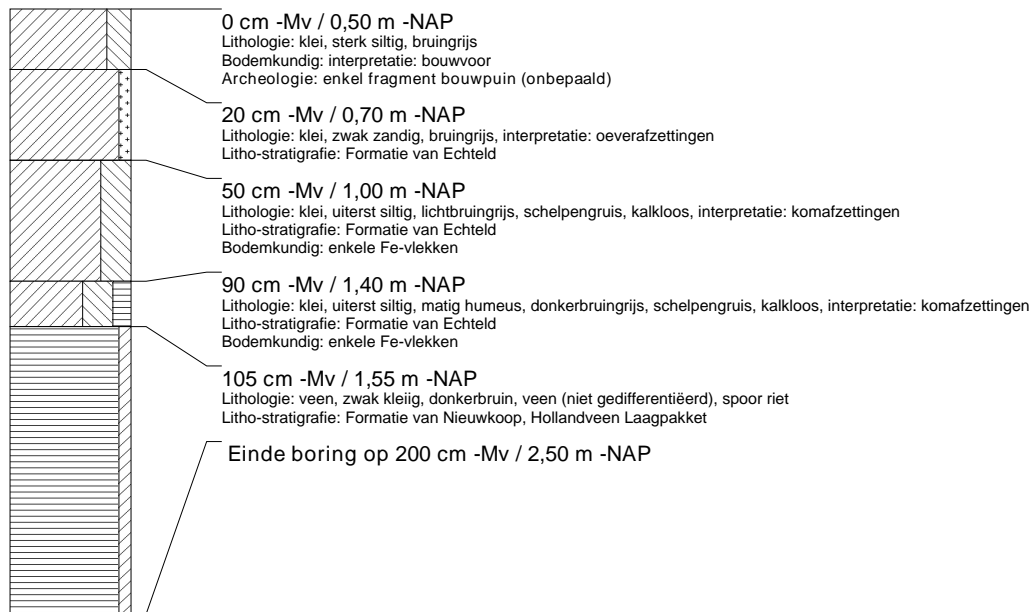

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

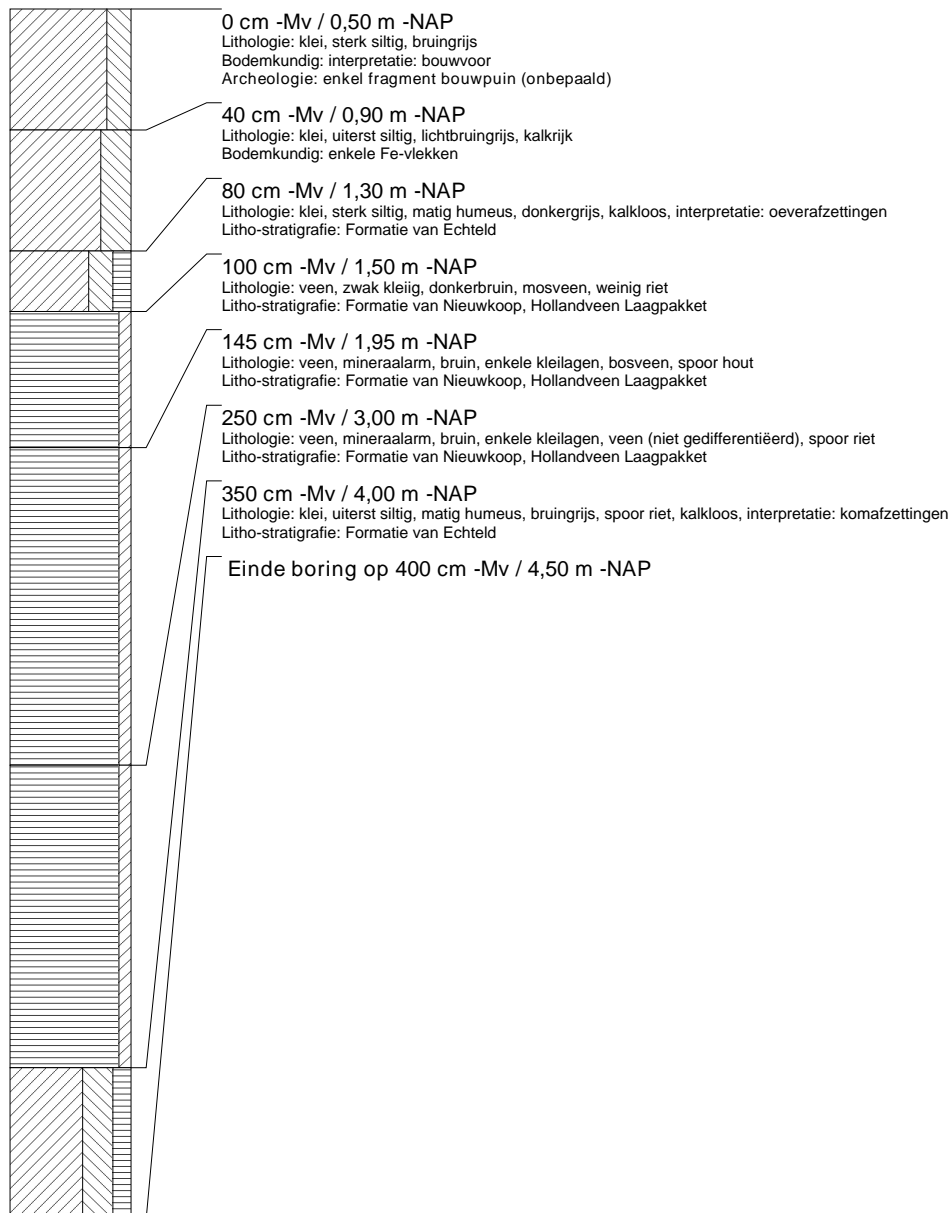
boring: ZEDA-1

beschrijver: RDG/DB, datum: 6-4-2007, X: 126.087, Y: 440.913, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 38E, hoogte: -0,50, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: 1:25.000 topkaart, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zederik, plaatsnaam: AMEIDE, opdrachtgever: Gemeente Zederik, uitvoerder: RAAP West

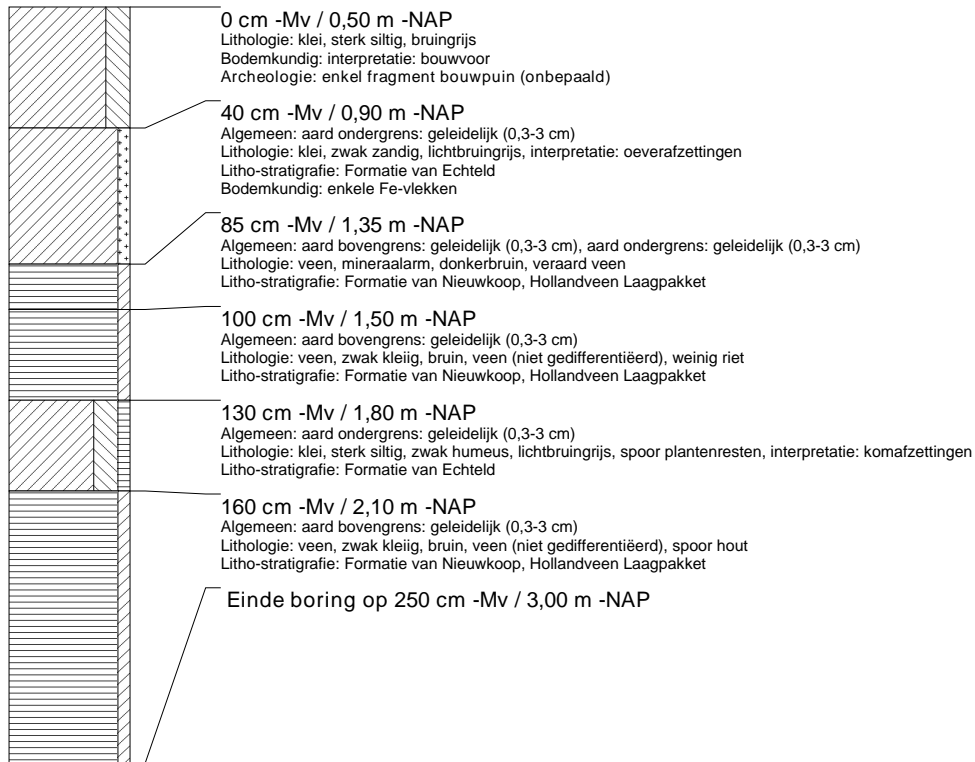
boring: ZEDA-2

beschrijver: RDG/DB, datum: 6-4-2007, X: 126.097, Y: 440.885, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 38E, hoogte: -0,50, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: 1:25.000 topkaart, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zederik, plaatsnaam: AMEIDE, opdrachtgever: Gemeente Zederik, uitvoerder: RAAP West

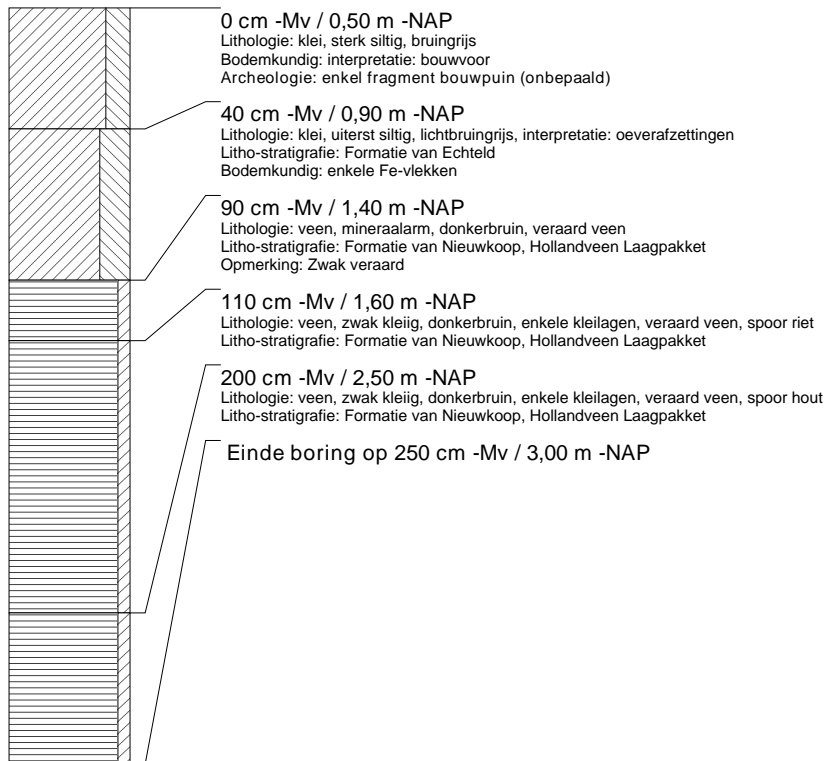

boring: ZEDA-3

beschrijver: RDG/DB, datum: 6-4-2007, X: 126.107, Y: 440.856, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 38E, hoogte: -0.50, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: 1:25.000 topkaart, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zederik, plaatsnaam: AMEIDE, opdrachtgever: Gemeente Zederik, uitvoerder: RAAP West

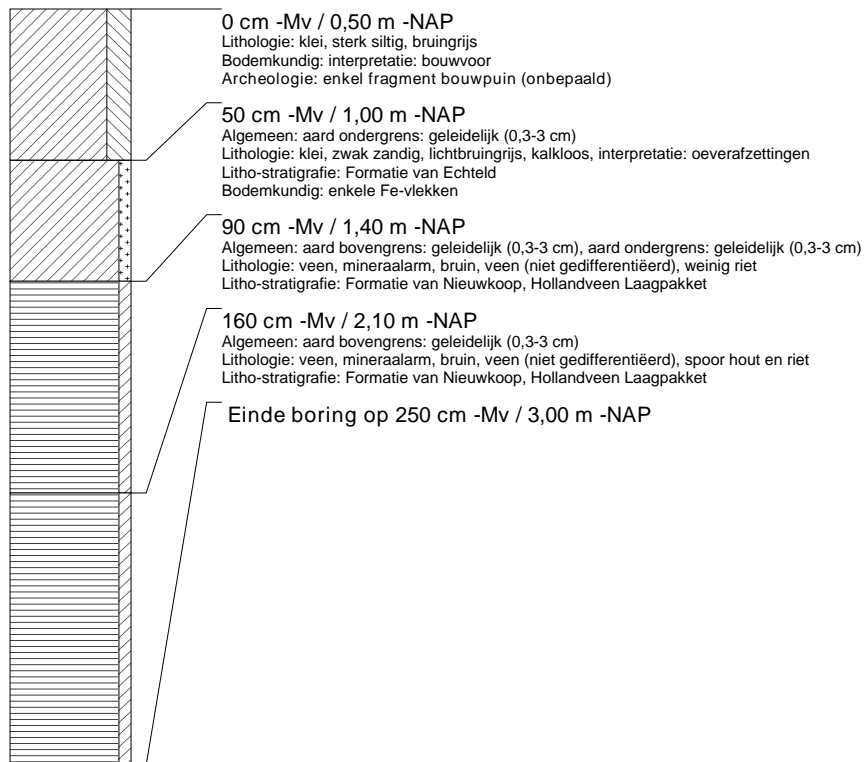
boring: ZEDA-4

beschrijver: RDG/DB, datum: 6-4-2007, X: 126.125, Y: 440.911, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 38E, hoogte: -0.50, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: 1:25.000 topkaart, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zederik, plaatsnaam: AMEIDE, opdrachtgever: Gemeente Zederik, uitvoerder: RAAP West

boring: ZEDA-5

beschrijver: RDG/DB, datum: 6-4-2007, X: 126.135, Y: 440.882, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 38E, hoogte: -0.50, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: 1:25.000 topkaart, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zederik, plaatsnaam: AMEIDE, opdrachtgever: Gemeente Zederik, uitvoerder: RAAP West

boring: ZEDA-6

beschrijver: RDG/DB, datum: 6-4-2007, X: 126.142, Y: 440.863, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 38E, hoogte: -0.50, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: 1:25.000 topkaart, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zederik, plaatsnaam: AMEIDE, opdrachtgever: Gemeente Zederik, uitvoerder: RAAP West

